

5639 / 91 בג"צ

בבית המשפט העליון בשבתו
כבית הדין הגבוה לצדק

בעניין:

1. אבו ליפה .ת.ז.
  2. , תושב טול כרם .ת.ז.
סלמאן
  3. , תושב כפר דיר אסתיא, נפת טול כרם .ת.ז.
קאדי
  4. , תושב כפר דיר אסתיא, נפת טול כרם .ת.ז.
עבד אללה
  5. , תושב כפר דיר אסתיא, נפת טול כרם .ת.ז.
בני עודה
  6. , תושב כפר ממון, נפת ג'נין .ת.ז.
אקרע
  7. , תושב קבלאן, נפת שכם .ת.ז.
אבו זינה
  8. , תושב קבלאן, נפת שכם .ת.ז.
עמלי
  9. , תושב קבלאן, נפת שכם .ת.ז.
דעאט
  10. , תושב כפר חג'ה, נפת טול כרם .ת.ז.
10. אבי - האגודה הבינלאומית לזכויות הילד - ישראל
עמותה רשומה מספר 58-012-3610
D.C.I. - Defence for Children - Israel
כולם מיוצגים
ע"י ב"כ עו"ד אנדרה רוזנמל
רשיון מס' 11864
שכתובתו למסירת כתבי בית דין הינה
"המוקד להגנת הפרט"
רח' אבו עובידה 2,
ירושלים 97200, טל' 283555

העותרים

נ ג ד

מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

המשיב

עתירה למתן צו על תנאי

כבוד בית המשפט מתבקש להזמין את המשיב לבוא וליתן טעם מדוע לא יאריך את תוקף רשיונות הביקור של נשות העותרים ושל ילדיהם של עותרים 3, 4, 6, 8 ו-9.

כסעד ביניים מתבקש כבוד בית המשפט להורות למשיב שלא לנקוט בכל צעד שהוא כנגד נשות העותרים וילדיהם של עותרים 3, 4, 6, 8 ו-9, לרבות גירושם, וכן שלא לנקוט כל צעד בעניין גביית ערבות בסך 5,000 ש"ח, שנחתמה מטעם עותרים 1, 2, 4 ו-5.

הרקע להגשת עתירה זו

זוהי פנייתו התשע עשרה במספר של ב"כ העותרים לבית המשפט הנכבד, בבקשה ליתן צו ביניים וצו על תנאי המחייבים את המשיב לבוא וליתן טעם מדוע לא ישקול מחדש את מדיניותו בעניין הארכת תוקף רשיונות הביקור לנשות תושבי השטח המוחזק על ידו, וכן ישקול שינוי מדיניותו בעניין בקשות לאיחוד משפחות.

עד כה הוגשו ע"י ב"כ העותרים עתירות בעניינן של 59 נשים. לדברי עוזר היועמ"ש של המשיב, מדובר בכ-3,000 נשים אשר מצבן דומה למצבן של נשות העותרים. לדברי ב"כ המשיב מדובר בכ-200 נשים אשר מצבן דומה למצבן של נשות העותרים.

עד כה, בכל אחת מן העתירות הללו, ניתן צו ביניים על ידי כבוד בית המשפט.

כמו כן ניתן צו על תנאי בבג"צ 5541/91 עבוד ו-2 אח' נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ע"י כבוד השופט ברק, בו נאמר:

"על יסוד עתירה זו שהובאה ביום 9.12.91 לפני בית משפט זה, מצווה בית המשפט כי יצא מלפניו צו על תנאי המכוון אל המשיב והמורה לו להתייצב וליתן טעם: מדוע לא יאריך את תוקף רשיונות הביקור של נשות העותרים ושל ילדיהם של עותר מס' 1.

לאחר מתן צו על תנאי ע"י כבוד בית המשפט, פנה ב"כ העותרים אל מר מ. מזוז, הפרקליט בפרקליטות המדינה אשר מטפל בעתירות הללו, בבקשה לבחון פעם נוספת אפשרות ליתן התחייבות פומבית על ידי המשיב, לפיה לא יגורשו כל אישה או ילד אשר תוקף רשיון הביקור שלהם פג, וכך שלא לנקוט בכל הליך לגבי הערבות.
כן פנה ב"כ העותרים אל עוזר היוע"מש בבית אל ואל סגנית היוע"מש בבית אל בבקשה דומה. עד כה לא ניתנה כל התחייבות כזו.

העתירה דנו עניינה עותרים אשר נסעו בעבר לעבוד במדינות ערב ושבו לכפריהם עקב מלחמת המפרץ, וכך לעותרים אשר לא נסעו, אך התחתנו עם נשים אשר אינן תושבות השטחים.

ואלה נימוקי העתירה:

1. א. עותר מס' 1 הינו תושב טול כרם, אשר יצא את השטחים לירדן ב-1989, על פי אישור מטעם המשיב, על מנת ללמוד הנדסה אלקטרונית בקולג' בעמאן. הוא סיים את לימודיו ב-1990.

ב. ב-28.2.89 התחתן עותר 1 עם דרכון ירדני מספר D-3.

ג. ב-26.8.91 שב עותר 1 לטול כרם. אמו של עותר 1 הגישה בקשה למתן רשיון ביקור עבור אשת עותר 1, וביום 19.9.91 נכנסה אשת עותר 1 לשטחים על פי רשיון ביקור ל-30 יום.
רשיון זה הוארך פעמיים, לאחר תשלום של 173 ש"ח בכל פעם, עד ה-18.12.91.

בעת קבלת רשיון הביקור חתמה אם עותר 1 על ערבות בסך 5,000 ש"ח. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'1.

ד. עותר 1 הגיש בקשה למתן רשיון לישיבת קבע עבור אשתו ביום 29.8.91. טרם התקבלה תשובה בעניין בקשה זו.
העתק משובד הבקשה מצ"ב ומסומן באות ע'2.

ה. עותר 1 עובד במקצועו בטול כרם.

ו. עותר 1 ואשתו גרים בבית המשפחה בטול כרם.

- ז. תצהיר עותר 1 המאמת את הנטען לעיל מצ"ב ומסומן באות ע'3.
2. א. עותר מס' 2 הינו תושב הכפר דיר אסתיא, נפת טול כרם, בן 26, אשר יצא את השטחים ב-1983 לירדן, על פי אישור מטעם המשיב, על מנת ללמוד כלכלה ומדעי המחשב. הוא טיים את לימודיו ב-1989.
- בתום הלימודים חיפש עותר 2 עבודה בסעודיה ובירדן ובסוף חודש יוני 1990 החל לעבוד בכורית. הוא עבד עד חודש אוקטובר 1990, עד שנסגרה החברה בה עבד, עקב פלישת עירק לכורית. ב-4.11.90 שב עותר 2 לכפרו.
- ב. ב-22.4.87 התחתן עותר 2 עם סלמן, אשר נולדה בכפר כופר צור, נפת טול כרם. אשת עותר 2 יצאה את השטחים יחד עם הוריה בסמוך למלחמה ב-1967.
- אשת עותר 2 הינה בעלת דרכון ירדני זמני אשר מספורו D-1.
- ג. עותר 2 הגיש בקשה לרשיון ביקור, אך עקב מלחמת המפרץ הגשר היה סגור.
- אשת עותר 2 נכנסה לשטחים ביום 2.7.91 על פי רשיון ביקור ל-90 יום.
- בעת קבלת רשיון הביקור חתם עותר 2 על ערבות בסך 5,000 ש"ח. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'4.
- ד. עותר 2 זומן למימשל בסלפית לפני מספר ימים וביום 10.12.91 נאמר לעותר 2 כי על אשתו לצאת את השטחים עד ה-15.12.91.
- ה. עותר 2 עובד בשיפוצים בישראל על פי רשיון מטעם המשיב. העתק מהרשיון האחרון של עותר 2 מצ"ב ומסומן באות ע'5.
- ו. עותר 2 ואשתו גרים בבית המשפחה בכפר.
- ז. ייאמר כי עותר 2 סובל מאולקוס פעיל, כפי שמעיד העתק מדו"ח רפואי המצ"ב ומסומן באות ע'6.
- ח. תצהיר עותר 2 מצ"ב ומסומן באות ע'7.

3. א. עותר מס' 3 הינו תושב דיר אסתיא, נפת טול כרם, בן 31, אשר יצא את השטחים ב- 1979 לאבו דאבי, על פי אישור יציאה מטעם המשיב אשר חודש מפעם לפעם. באבו דאבי עבד כאחראי תחזוקה.
- ב. עותר 3 התחתן ב- 21.1.88, באבו דאבי עם קאדי, בעלת דרכון ירדני מספר D-2. לבני הזוג בת בשם , בת שנה וחצי, אשר נולדה באבו דאבי.
- ג. בחודש מרץ 1991 יצא עותר 3 את אבו דאבי יחד עם אשתו ובתו בדרכם לשטחים. עותר 3 שב לשטחים באותו חודש, מרץ 1991. אשתו ובתו לא קיבלו רשיון ביקור עד ה- 19.6.91. הן נכנסו על פי רשיון ביקור ל-90 יום. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע' 8.
- ד. עותר 3 הגיש בקשה למתן רשיון לישיבת קבע עבור אשתו ובתו ביום 16.9.91. מרם התקבלה תשובה לבקשה. העתק משובר הבקשה מצ"ב ומסומן באות ע' 9.
- ה. עותר 3 עובד כפועל בישראל על פי רשיון מטעם המשיב. העתק מרשיון זה מצ"ב ומסומן באות ע' 10.
- ו. עותר 3 גר יחד עם אשתו ובתו בבית המשפחה בכפר.
- ז. עותר 3 זומן למימשל בסלפית וביום 10.12.91 נמסר לו כי אשתו ובתו חייבות לצאת את השטחים עד ה- 15.12.91.
- ח. תצהיר עותר 3 מצ"ב ומסומן באות ע' 11.
4. א. עותר מס' 4 הינו תושב דיר אסתיא, נפת טול כרם, בן 33, אשר יצא את השטחים ב- 1978 לכוויית, על פי אישור יציאה מטעם המשיב אשר חודש מפעם לפעם. הוא עבד במחלקה למניעת שריפות ברשות לכיבוי אש בכוויית.
- ב. עותר 4 התחתן ב- 1.2.86 עם בכר, בעלת דרכון ירדני מספר D-3. לבני הזוג בן בשם , בן שלוש שנים.

- ג. ב- 1.2.91 יצאו אשת עותר 4 ובנו את כונית. בכונית שרדה אז אנדרלמוסיה גמורה, עד כדי כך שעותר 4 חשש לחייו ולחיי בני משפחתו. הוא עצמו יצא את כונית ב- 13.8.91.
- אשת עותר 4 שהתה יחד עם בנה בירדן מצל הוריה, אשר שהו אז בירדן. כאשר יצא עותר 4 מכונית הורי אשתו שבו לכונית. אשת עותר 4 מנועה מלחזור לכונית.
- ד. ביום 24.9.91 נכנסו אשת עותר 4 ובנו לשטחים, על פי רשיון ביקור מטעם המשיב ל-30 יום, אשר הוצא ע"י אביו של עותר 4. אביו של עותר 4 חתם על ערבות בסך 5,000 ש"ח בעת קבלת רשיון הביקור. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'12.
- ה. אביו של עותר 4 ניסה להאריך את תוקף רשיון הביקור פעמיים בחודש האחרון, וכן להגיש בקשה לרשיון לישיבת קבע עבור אשת עותר 4. בפעם האחרונה שפנה אביו של עותר 4 למימשל בסלפית, נאמר לו כי על אשת עותר 4 ובנה לצאת את השטחים עד יום 15.12.91.
- ו. עותר 4, אשתו ובנו גרים בבית המשפחה בכפר.
- ז. ייאמר כי לאשת עותר 4 אין כל קרובי משפחה בירדן.
- ח. תצהיר עותר 4 מצ"ב ומסומן באות ע'13.
5. א. עותר מס' 5, תושב הכפר זמון, נפת ג'נין, בן 26, עובד כחקלאי בכפר.
- ב. עותר 5 התחתן ב- 5.8.91 עם עזמוט, ילידת כונית, בעלת זריון ירדני מספר C-0.
- ג. ביום 31.7.91 נכנסה אשת עותר 5 לשטחים על פי רשיון ביקור ל-60 יום מטעם המשיב. רשיון זה חודש פעמיים: פעם בחודש ימים ובפעם השנייה בחודשיים, לאחר תשלום אגרה בסך 173 ש"ח בכל פעם. בעת קבלת רשיון הביקור חתם עותר 5 על ערבות בסך 5,000 ש"ח. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'14.

ד. עותר 5 גר יחד עם אשתו בבית המשפחה בכפר.

ה. נאמר לעותר 5 בעת ההארכה האחרונה כי לא תינתן הארכה נוספת וכי על אשתו לצאת את השטחים בתום תקופת הרשיון.

ו. אשת עותר 5 איבדה את תושבותה בכוונת בעת שיצאה משם כדי להתחתן עם העותר, ואין לה כל קרובי משפחה בירדן.

ז. תצהיר עותר 5 מצ"ב ומסומן באות ע'15.

6. א. עותר מס' 6 הינו תושב קבלאן, נפת שכס, העובד בישראל כפועל על פי רשיון מטעם המשיב.

ב. ב- 3.8.90 התחתן עותר 6 עם שאכר, ילידת כורית, בעלת דרכון ירדני מספר D-C.

ג. אשת עותר 6 נכנסה לשטחים ביום 16.7.90 על פי רשיון ביקור מטעם המשיב. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'16.

ד. לבני הזוג בן בשם אוסאמה אשר נולד ביום 10.6.91 בשטחים. העתק מתעודת הלידה מצ"ב ומסומן באות ע'17.

ה. עותר 6 זומן למימשל בחוארה. רשיון הביקור הוארך לבסוף בעל פה, עד חודש אוקטובר 1991. עותר 6 זומן שוב למימשל באוקטובר 1991, ונאמר לו כי אשתו והתינוק חייבים לצאת את השטחים.

ו. עותר 6, אשתו ובנו גרים בבית המשפחה.

ז. תצהיר עותר 6 מצ"ב ומסומן באות ע'18.

7. א. עותר מס' 7 הינו תושב קבלאן, נפת שכס, בן 22, אשר התחתן ב- 25.8.90 עם סולימאן, ילידת כורית, בעלת דרכון ירדני מס' D-1.

- ב. אשת עותר 7. נכנסה לשטחים על פי רשיון ביקור מטעם המשיב ביום 16.6.90. הרשיון הוצא ע"י דודתה של אשת עותר 7. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'19.
  - ג. אשת עותר 7 הינה בחודש שמיני להריונה.
  - ד. בחודש אוקטובר 1991 זומן עותר 7 למימשל בחוארה ונאמר לו כי על אשתו לצאת את השטחים תוך שבוע ימים.
  - ה. עותר 7 גר יחד עם אשתו בבית אביה בכפר.
  - ו. ייאמר כי אין לאשת עותר 7 קרובי משפחה בירדן.
  - ז. תצהיר עותר 7 מצ"ב ומסומן באות ע'20.
8. א. עותר מס' 8 הינו בן 24, תושב קבלאן, נפת שכם, העובד כפועל.
- ב. עותר 8 התחתן ב-12.8.90 עם אחמד, ילידת כווית, בעלת זרכון ירדני מספר D-1.
  - ג. אשת עותר 8 נכנסה לשטחים על פי רשיון ביקור שהוצא על ידי דודה, נג'ם, ת.ז. , לאחר שבקשת עותר 8 עצמו לרשיון ביקור עבור אשתו סורבה. אשת עותר 8 נכנסה לשטחים ביום 30.7.90. העתק מרשיון הביקור מצ"ב ומסומן באות ע'21.
  - ד. לבני הזוג נולדה בת בשם ביום 29.7.91. העתק מתעודת הלידה מצ"ב ומסומן באות ע'22.
  - ה. בחודש אוקטובר 1991 פנה עותר 8 למימשל בחוארה בבקשה להארכת רשיון ביקור אשתו. נאמר לו במימשל כי לא מאריכים רשיונות ביקור וכי על אשתו לצאת את השטחים.
  - ו. עותר 8, אשתו ובתו גרים בבית המשפחה בכפר.
  - ז. תצהיר עותר 8 מצ"ב ומסומן באות ע'23.

9. א. עותר מס' 9 בן 33, תושב הכפר חג'ה, נפת טול כרם, אשר יצא את השטחים ב-1980 לקמאר, על פי אישור יציאה מטעם המשיב אשר חודש מפעם לפעם. בקמאר עבד כמסגר במוסך.
- ב. ב-16.8.84 התחתן עותר 9 עם סמארה, בעלת דרכון ירדני מס' D-1. לבני הזוג 3 ילדים, הבכור בן 6 ובת הזקונים בת שנתיים. שלושת הילדים נולדו בקמאר.
- ג. אשת עותר 9 והילדים יצאו את קמאר בחודש ינואר 1991, ונכנסו לשטחים על פי רשיון ביקור מטעם המשיב, אשר הוצא ע"י אמו של עותר 9. העתק מרשיון ביקור זה מצ"ב ומסומן באות ע' 24.
- ד. עותר 9 יצא את קמאר בפברואר 1991.
- ה. עותר 9 הגיש בקשה למתן רשיון לישיבת קבע עבור אשתו וילדיו ב-13.9.90, בעת ביקור קצר. בקשה זו סורבה. העתק משובד הבקשה מצ"ב ומסומן באות ע' 25.
- ו. עותר 9 ואימו זומנו שלוש פעמים למימשל בקלקיליה, כדי לוודא שאשת עותר 9 וילדיו יצאו את השטחים. עותר 9 הסביר לפקיד במימשל בקלקיליה כי אין לאשתו וילדיו כל קרובי משפחה בירדן. עותר 9 ובני משפחתו חיים תחת איום של גירוש מיידית.
- ז. עותר 9 ובני משפחתו גרים בבית המשפחה.
- ח. תצהיר עותר 9 מצ"ב ומסומן באות ע' 26.
10. א. עותרת 10 הינה עמותה רשומה במרשם העמותות אשר שמה למטרותיה:
(1) לעודד מודעות וליזום פעולות בהווה ובעתיד, ברמות המקומית הלאומית, האזורית והבינלאומית, במטרה לקדם ולהגן על זכויות הילד בכל התחומים, במיוחד אלו המשתקפים באמצעים והכרזות בינלאומיים.
(2) להבטיח שבמקרים ספציפיים, בהם נפגעות זכויות הילד או שהן בסכנה, יזכה הילד להגנה המיטבית האפשרית.
(3) לקדם אגידה של סולידריות לאומית ובינלאומית בין ארגונים ואנשים בעלי אינטרסים שונים במטרה לעודד פעולות למען הילד והגנה על זכויותיו.

(4) על יסוד העקרונות שבתקנון DCI ובהכרזה בדבר זכויות הילד שאומצה ע"י ארגון האו"ם ב-20.11.1959, להגן על אינמטרסים של ילדים שהם, או שהם עלולים להיות, קרבנות להפרת זכויות אלה.

ב. מאחר שלעותרים מסי 3, 4, 6, 8 ו-9, ילדים בגיל הרך, ומאחר שילדים אלה נמצאים למעשה בסכנת גירוש מהשטחים, עקב מדיניותו של המשיב, החליטה עותרת 10 לצרף את קולה לעתירה דנן.

ג. עותרת 10 רואה באי הארכת רשיונות הביקור ובאי מתן אפשרות מעשית לילדי עותרים 3, 4, 6, 8 ו-9, לשהות בשטחים יחד עם אביהם, משום פגיעה חמורה בזכויותיהם כילדים.

ד. עותרת 10 מדגישה כי זה עתה חתמה מדינת ישראל על אמנה בינלאומית בדבר זכויות הילד, וכי עקרונות האמנה עומדים למבחן בעת בחינת הסוגיה של הארכת רשיונות שהייה ומתן רשיון קבע לילדים אשר בשמם מוגשת עתירה זו. יצויין כי אמנה זו נכנסה לתוקף ביום 3.11.91, וכי בסעיף 2 לאמנה נאמר כי היא תחול על כל ילד הנמצא בתחום שליטתה של המדינה, כולל ילדי העותרים.

11. העותרים טוענים כי סירובו של המשיב להאריך את תוקף רשיונות הביקור, מנוגד להתחייבותו כמופקד על השטח המוחזק. כמופקד האזור, על המשיב להיות מודרך על פי שיקולים במחוננים גרידא, מול האינמטרס של אוכלוסיית אותו שטח. בית המשפט הנכבד הגדיר ושב והגדיר את היחס שבין שני משתנים אלה: לאחרונה בא הנושא לידי ביטוי בבג"צ 591/88 טאהה, קטין ואח' נ' שר הביטחון ואח' פ"ד מה(ב) 45, בעמוד 60 מול האות ב'. בעניין דנן ברור כי האינמטרס של האוכלוסייה הוא שתינת לבני הזוג אפשרות ברת קיימא לנהל חיים שלווים, כתא משפחתי, בשטחים. אין חולק על כך כי אין בעניין דנן אינמטרס במחונני כלשהו.

12. העותרים טוענים כי המשיב מנוע מלהפלות בין תושבי השטח המוחזק, והדבר בא לידי ביטוי בבית משפט נכבד זה לאחרונה, בבג"צ 168/91 מורכוס נ' שר הביטחון ואח' פ"ד מה (1) 467. העותרים טוענים כי המשיב מתיר לתושבי המדינה לגור יחד עם נשותיהם בהתנחלויות ללא כל הפרעה וללא כל צורך בקבלת רשיון כלשהו, אך מאידך, דורש שנשותיהם וילדיהם יצאו מהשטחים לאחר תום ביקורם.

13. העותרים טוענים כי המשיב עד להפדת מחוייבותו כלפי אוכלוסיית השטחים בעניין זה. הוכחה לכך מצוייה בהתחייבותו של המשיב במסגרת הדיון בבג"צ 1979/90 עושרה ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל באזור (לא פורסם).

14. העותרים טוענים כי למעשה, סירובו של המשיב להאריך את תוקף רשיון הביקור של נשותיהם וילדיהם, הינה החלטה פוליטית, הנובעת מאינטרסים מדיניים של מדינת ישראל ואין להם לאינטרסים אלה ולא כלום עם האינטרס הבטחוני של השטח המוחזק.

15. העותרים טוענים כי המדינה חתמה זה עתה על "אמנה בדבר זכויות הילד". באמנה זו התחייבה המדינה:

- (א) לפעול על פי העיקרון של "טובת הילד" (סעיף 3);
- (ב) למנוע פירוד משפחות, בניגוד לרצון הילד (סעיף 9);
- (ג) לטפל בבקשות של איחוד משפחות בצורה חיובית, אנושית ומזורזת (סעיף 10);
- (ד) להבטיח הכרה בעיקרון כי שני ההורים אחראים באופן משותף לגידול הילד והתפתחותו (סעיף 18).

מכל הטעמים הללו, טוענים העותרים כי מדיניות המשיב הינה פסולה, מאחר שהיא מנוגדת להתחייבותה של המדינה.

16. אשר על כן, מתבקש כבוד בית המשפט ליתן את הצו המבוקש ולהפכו להחלטי.

אנדרה רוזנטל

אנדרה רוזנטל, עו"ד
ב"כ העותרים

ירושלים, היום יום 15.12.91